

Биљка крупних жутозелених мирисних цветова

КУКУРЕК - ОТРОВ И ЛЕК

Поред осталог, коришћен је и за лечење душевно оболелих

У историји народне медицине примена кукурека (*Helleborus odoratus* Waldst. & Kit.) сеже у далеку прошлост. Стари Грци су га користили за лечење душевно оболелих, али и ефикасно и брзо тровање непријатеља. Многи историчари сматрају да је за смрт војсковође Александра Македонског управо крив кукурек. Највероватније је умро од последица тровања отровном биљком којом је било „зачињено“ вино које је пио.

– Познат је у народу и као кукурјак, кукурек, спрез... Настањује јужне делове централне и источне Европе, од северне Италије и јужног Тирола преко Балканског полуострва, на исток до јужне Румуније, а на север до јужне Мађарске. У нашој земљи нарочито је заступљен у брдским и планинским крајевима. Осим ове, срећу се и друге врсте: *H. niger*, *H. multifidus*, *H. atrorubens*, *H. serbicus*. Сви су они врло отровни – објашњава др **Марко Љ. Несторовић**, виши кустос Природњачког музеја у Београду.

Расте у шумама

Често се кукурек налази у шумама храста китњака, граба, букве и цера. У Војводини, расте у оквиру ливадско-пашњачких и степских биљних заједница на подручју Вршачких планина. Распрострањен је, углавном, у шумским заједницама на подручју Делиблатске пешчаре, Сремском лесном платоу, Фрушкој гори.

– Вишегодишња је зеласти биљка са јаким, скоро црним ризомом, и усправном, у горњем делу разгранатом стабљиком, високом до 60 центиметара – додаје наш саговорник. – Приземни листови су с дугом дршком, прстасти издељени на 7 до 11 широко ланцестих, по ободу једанпут и двапут тестерасто на зубље-

них режњева с истакнутим нервима на наличју. Листови на стабљници су им слични, само с краћим и ужим режњевима. Крупни, жутозелени мирисни цветови појављују се у фебруару и марту, често и испод снега. Плод је мешак испуњен ситним, црносмеђим семеном.

Против шуге

Сви делови биљке садрже кардиотоничне хетерозиде, али најбогатији активним материјама су ризом и корен. Најважнији је хелебрин. Осим тога, садржи и стероидне сапонозиде (хелеборин, хелебореин).

– Хетерозиди кукурека делују слично као они дигиталиса, али за разлику од њих немају кумулативно својство – објашњава др Несторовић. – Углавном се користи као пургативно средство у ветеринарству. Делује као кардиотоник, тј. јача рад срца, и иританс. Некада се куван са чемерицом и дуваном употребљавао против шуге и васхљивости. Из ризома корена кавкаског кукурека изолован је састојак који је у Русији нашао примену у облику таблета, супозиторија и ампула. У нашој земљи препарати који садрже његове састојке нису у употреби. Наиме, изузетно је отровна биљка коју не треба користити у самолечењу.

Иначе, ризом с корењем кукурека се вади у јесен или рано пролеће, испере у хладној води, очисти од трулих делова и исече по дужини на мање комаде. Тако припремљен суши се на температури од 45 Целзијусових степени или природно на промајном месту у слоју дебљине три до пет центиметара. осушен је тамне боје, лако ломљив, без специфичног мириса, и горкољутог укуса. Када се меље изазива кијање.

С. Ж.

Među najstarijim lekovitim biljkama u Evropi

ГЛОГ ЈАЧА СРЦЕ

Садржи састојке који могу да помогну у случају
блажих облика ослабљеног срца

Под називом глог у народу је познато око 280 различитих врста. Међутим, због лековитих својстава које поседују, најчешће се користе бели (*Crataegus monogyna* Jacq.) и црвени глог (*Crataegus oxyacantha* L.). Обе врсте припадају фамилији ружа. Бели глог је распрострањен по шумама Европе, северне Африке и југозападне Азије, а пренет је у Северну Америку. Црвени глог расте по шумама и поред путева широм Европе.

– Глог важи за једну од најстаријих лековитих биљака европске медицине. О његовим кардиотоничним утицима писао је још Диоскорид. Келтима је био чаробњаково дрво, касније је постао дрво демона и вештица. Веровало се да се вештице на свом лету према планинама хране глоговим лишћем. Према немачким причама, доносио је несрећу. Парацелзус је такође писао о глогу – објашњава др Марко Љ. Несторовић, виши кустос Природњачког музеја у Београду.

За лечење се користе листови, цветови и плодови глога. Цвасти се беру у пролеће, на почетку цветања, заједно са младим листовима. Суше се у танком слоју на хладном и провајном месту, при чему је потребно pazити да не промене боју, или у сушари на температури од око 40 Целзијусових степени. Листови се беру после цветања, у фази потпуне развијености, а плодови у јесен када sazру. Плодови се суше на топлому месту (сунцу) или вештачки (у сушари), уз повремено превртање.

– Лист са цветом глога садржи олигомерне процијанидине и флавоноиде – додаје наш саговорник. – Активни састојци појачавају контрактилност срчаног мишића, побољшавају коронарну циркулацију, снижавају периферни отпор у крвним судовима и подстичу излучивање мокраће. У савременој фитотерапији често се препарати који садрже стандардизоване екстракте дају као допушка терапија почетне срчане инсуфицијенције, лакших облика слабости срчаног мишића, што се препознаје као брже замарање, lupање срца, отежано дисање или стежање у грудима приликом уобичајених физичких активности. Осим тога, може се користити у превенцији повишеног крвног притиска, против атеросклерозе, те као благи, биљни седатив. Осушен цвет е листом састојак је чајних мешавина. Од сувих плодова такође се праве чајеви за лечење срчаних поремећаја.

Пролећне пулошке и сасвим младе листове белог глога у неким земљама, наглашава др Несторовић, сматрају здравом храном. Додају их различитим салатима, а припремају од њих и лециво. Од цветова овог глога у Билеској се прави посебан ликер. Поред примене у лечењу, плодови глога, тзв. глогиње, могу се употребити за јело свежи или спремљени на различите начине, као каша, хлеб и слично. Користе се и за дестилацију алкохола.

С. Ж.

Плодови
црвеног глога

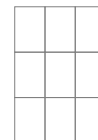

Цветови и листови
црвеног глога

Бели глог у време цветања

ЛЕКОВИТО
И ЗАЧИНСКО
БИЉЕ

ЛЕК ИЗ ДАВНИНА

Осим по лепоти, познат је и као лековита биљка, која се у прошлости користила за лечење разних обољења, укључујући и епилепсију

Род божура (*Paeonia*) обухвата више од тридесет врста, чије је распрострањење првенствено везано за Европу и Азију. У нашој земљи најпознатији је косовски божур (*P. peregrina*), а поред најређега банатског (*P. officinalis* subsp. *banatica*), степског (*P. tenuifolia*) и мушког (*P. mascula*), среће се и обични (*P. officinalis*). Непосредни сродници ових врста су многе украсне форме из башта и вртова.

Многима омиљено цвеће

– У народу божур је омиљено цвеће, о чему сведоче и многи називи – божурак, деветак, арапче, божурић, духовска ружа, краљев цвијет, прстеник, тројашка рожица... На Далеком истоку поједине врсте се негују као солитарни, изузетно вредни примерци. Традиционално се гаји у Азији дуже од два миленијума. У древној Кини био је омиљени цвет владара, његов мотив коришћен је за осликавање свиле, порцелана и у изради дубореза. Због своје лепоте и лековитости, изабран је за национални симбол Кине – објашњава др **Марко Љ. Несторовић**, виши кустос Природњачког музеја у Београду.

Обични божур је вишегодишња зељаста биљка. Има кртоласти задебљали корен и стабло високо око 60 центиметара. Листови су наизменично распоређени, незнатно маљави, са наличја светлозелени. Крупни, црвени цветови појављују се од

маја до јула. Плод се састоји од два до три свиластобела, маљави, косо постављена мешка.

– Осим по лепоти, ова биљка је позната и по лековитости – додаје наш саговорник. – У лечењу се примењивала још у давна времена. Пре наше ере, божур је био веома цењен лек. Хипократ је ра-

зним врстама рода *Paeonia* приписивао лековита својства. Антички народи су га користили за лечење падавице, односно епилепсије. Ово је још једна биљка којој је име позајмио лик из грчке митологије. Према легенди, бог лекаства Паеон божуром је излечио Плутона. У народној медицини некада се користио и против прехладе и обољења зглобова.

Може да буде отрован

Др Несторовић упозорава да лепота и лековитост божура не смеју да завајају, јер у исто време је и отровна биљка.

– Цвет, корен и семе божура примењени у прекомерној дози могу да изазову симптоме тровања – повраћање, мучнину, грчеве и дијареју. У литератури су забележени и фатални исходи лечења због предозирања. Хомеопатска медицина употребљава свеж корен – указује др Несторовић.

Иначе, дивљи божури у нашој земљи имају статус строго заштићених врста (Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака). Не смеју се брати у комерцијалне сврхе, већ само за научне потребе.

С. Ж.

